

РЕЦЕНЗІЇ

DOI: 10.18524/2307–4558.2024.42.325847

УДК 82.9:821.161.2(048)В.Романовський

«ДИВО ЙОГО ПОЕЗІЇ: ЗБІРНИК СТАТЕЙ, РЕЦЕНЗІЙ, ВІДГУКІВ». Харків : Майдан, 2022. 202 с.**THE WONDER OF HIS POETRY: COLLECTED ARTICLES, REVIEWS, AND COMMENTS [DYVO IOHO POEZII: ZBIRNYK STATEI, RETSENZII, VIDHUKIV], Maidan Publishers, Kharkiv, 2022, 202 p.**

Передмова. Серед сучасних талановитих майстрів українського поетичного слова чільне місце посідає В'ячеслав Бєгенович Романовський (народ. 1947 року). У літературі В. Романовський уже понад півстоліття. Це досвідчений поет, старійшина ліричного цеху, визнаний Майстер, до якого звертаються за порадою молоді літератори. Кожна збірка В. Романовського спричиняла до появи значної кількості відгуків, рецензій, наукових розвідок тощо. З'являються праці, автори яких аналізують не окрему збірку, а поетичну творчість В. Романовського в цілому. І — як наслідок — виникає потреба впорядкувати цей матеріал і видати окремою книгою. **Актуальність, своєчасність і новизна** книги видається безперечною. У збірнику вміщено 42 праці, у яких дається характеристика творчості відомого українського поета за тривалий проміжок часу — з 1972 по 2018 рік. Це дає певне уявлення про літературний процес в Україні в цілому, причому в дуже драматичний період загибелі однієї великої держави й виникнення більш малих (за територією) державних утворень.

Рецензія. Слобожанщина подарувала Україні й світові багатьох яскравих письменників. Серед них В'ячеслав Романовський, чиє ім'я добре відоме поціновувачам сучасної української поезії.

«Споконвіку було Слово, а Слово в Бога було, і Бог було Слово, — говориться в Євангелії від Івана. — Воно в Бога було споконвіку. Усе через Нього повстало, і ніщо, що повстало, не повстало без Нього. І життя було в Нім, а життя було Світлом людей. А Світло у темряві світить, і темрява не обгорнула його» (Євангеліє від св. Івана, 1: 1–5; переклад І. І. Огієнка).

Канонічне трактування перших віршів Євангелія від Івана добре відоме. Проте поряд із цим існує інше тлумачення, яке в більш приземлений, але надзвичайно значущий площині оцінює *слово* як найважливіший чинник людського прогресу, як те, що перетворює світ навкруги нас.

Це особливо стосується художнього слова. Адже воно є образним, а образ можна визначити як концентрацію смислів, пропущених через емоційну іпостась людини. Цілком закономірно О. О. Потебня, зосереджуючи увагу на співвідношенні мови і мислення, стверджував, що мовленнєвий акт є неповторним, має творчий характер. Як відомо, у слові фундатор Харківської лінгвістичної школи виділяв зовнішню форму (звукотип), зміст (значення) і внутрішню форму (образ). Образи є прикрасою загальнонародної мови, а в мові художній, поетичній реалізуються напрочуд яскраво.

«Можливості мови справді невичерпні, — писав В. С. Калашник (1936–2022) у післямові до книжки віршів В. Є. Романовського “Заоскільська сторона” (Харків : Майдан, 2007), — таїна слова манить і манитиме допитливих вічно, що й засвідчують талановиті поети»*. Саме таким — талановитим, неповторним — постає В. Є. Романовський у післямові В. С. Калашника.

У літературі В. Романовський уже понад півстоліття. А колись був юним початківцем, членом літературного об'єднання «Крем'янець» у місті Ізюмі, куди В'ячеслав приносив для обговорення свої перші ліричні мініатюри; був студентом-філологом, який поряд з опануванням університетської програми вдосконалювався як журналіст і поет. За плечима студента В. Романовського була робота в районній газеті «Вперед» і служба в армії, і не де-небудь, а на ядерному полігоні під Семипалатинськом.

В. Романовський почав друкуватися достатньо рано. Перший свій вірш він побачив у газеті, коли поетові не було ще й 17 років. А 1966 року й журнал «Прапор», із яким В. Романовський потім тісно співпрацюватиме, надрукував вірш юного поета. Чим далі — тим більше. І, нарешті, з'являється збірка поезій «Одна така земля» (Харків : Прапор, 1984), на яку давно чекали цінувальники таланту слобожанського поета.

* Диво його поезії: збірник статей, рецензій, відгуків. Харків : Майдан, 2022. С. 126. Далі посилання на сторінки цієї книги подаються в тексті.

Рецензентами цієї книжки стали Юрій Герасименко, Юрій Стадниченко, Іван Мірошніченко, Римма Катаєва, Володимир Верховень, Вадим Долганов.

Слідом за першою збіркою вийшла друга, потім, третя, четверта... Часові інтервали між збірками скорочуються. І вже перед читачем не початківець (щодо якого Ю. Герасименко говорив про «нелегке, але постійне зростання» [с. 4]), а досвідчений поет, а з часом і старійшина ліричного цеху, визнаний Майстер, до якого звертаються за порадою молоді літератори. Кожна збірка В. Романовського спричинялася до появи значної кількості відгуків, рецензій, наукових розвідок тощо. З'являються праці, автори яких аналізують не окрему збірку, а поетичну творчість В. Романовського в цілому. І — як наслідок — виникає потреба впорядкувати цей матеріал і видати окремою книгою.

Актуальність, своєчасність і новизна книги видається нам безперечною. У збірнику вміщено 42 праці, у яких дається характеристика творчості відомого українського поета за тривалий проміжок часу — з 1972 по 2018 рік. Це дає певне уявлення про літературний процес в Україні в цілому, причому в дуже драматичний період загибелі однієї великої держави й виникнення більш малих (за територією) державних утворень.

Кілька слів про назву книги. Вона видається нам надзвичайно вдалою. Ключовим у цій назві є слово *диво*. Воно супроводжує всю творчість Романовського-лірика, є своєрідним маяком, який допомагає читачам потрапити до аванпорту його поезії.

Слово *диво* заграло особливими барвами у створеному В. Романовським паліндромі *у дива на виду*. Саме так — «У дива на виду» — поет назвав свою третю збірку (Харків : Крок, 1996). У другій частині цієї книжки він зібрав свої паліндроми, хайку, тавтограми, брахіколон тощо.

Відзначмо тут, що збірка «У дива на виду» відразу знайшла свого вдячного читача й викликала сприятливі оцінки в пресі (с. 53–73). У рецензованій книзі відгуки й рецензії на збірку «У дива на виду» (авторами є Дмитро Коробов, Тамара Логачова, Анатолій Макогонов, Анатолій Мірошніченко, Микола Артамонов) займають достатньо значний обсяг — 21 сторінку. Автори неодноразово вживають слово *диво* незалежно від того, якою мовою написано рецензію, а відгук Анатолія Макогонова озаглавлено «Диво рождається на виду» (с. 63).

У нашому контексті важливо також, що відгук Юрія Хомайка, написаний до 55-річчя В. Романовського (2002), має назву «У дива на виду». Отже, Ю. Хомайко повторив тут назву третьої збірки, що видається нам цілком логічним і закономірним. Слід відзначити, що у відгуку Ю. Хомайка підводиться певний підсумок творчості В. Романовського, який тоді, у 2002 р., був автором п'яти збірок поезій («Одна така земля», «Благовіст», «У дива на виду», «Князівство любові», «До квіту хризантем»), регулярно друкувався в провідних газетах і журналах України («Вечірній Харків», «Студентський гарт», «Молодь України», «Слобідський край», «Прапор» («Березіль»), «Харків ЛІТ», «Дніпро», «Дзвін», «Радуга», «Слобожанщина» тощо), альманахах («Сонячний засів», «Вітрила», «Слобожанський луг»), колективних збірках і книжках («Солдати миру», «Дзвони пам'яті», «Хрестоматія з літератури рідного краю»).

Л. М. Талалай (1941–2012) назвав свою передмову до книжки віршів В. Романовського «Заоскільська сторона» (2007) «Дивом його поезії» (с. 123–124). У цій передмові Л. Талалай протиставляє поезію, лірику версифікації — «віршованій публіцистиці». Для нього поет — це «людина з Божою іскрою, що ніби підсвічує слово, наповнює його теплом». До цієї когорти майстрів належить і В. Романовський. На переконання Л. Талалай, «поетичний талант В. Романовського розкривається саме в його ліриці». Вона ж у письменника «трепетна, безпосередня». Характеризуючи творчість В. Романовського, Л. Талалай пише про «зірке око художника»; при цьому поет-лірик «лише називає те, що перед його очима», проте «якимсь *дивом* (виділено нами — В. Г.) звичні речі, побачені ним, і — головне — відчуті, ніби зачаровують». Наприкінці передмови Л. Талалай висловив упевненість, що «В. Романовський ще далеко не все висловив, і в читачів ще попереду несподівані зустрічі з *дивом його поезії* (виділено нами — В. Г.)».

Так і сталося. Справді, на любителів справжньої літератури очікували яскраві зустрічі з новими творами В. Романовського, під час знайомства з якими відчуваєш радість від зустрічі з *дивом*.

Характерно, що, готуючи до видання вибране у двох томах, В'ячеслав Романовський назвав книжку «У дива на виду» (Харків: Майдан, 2017), повторивши назву третьої збірки з дуже вдало створеним паліндромом. Важливо також відзначити, що передмову до збірки, написану А. Стожучком, названо «Із дива вічність проростає» (с. 188–193).

Отже, назва рецензованої книжки — «Диво його поезії. Збірник статей, рецензій, відгуків» — є цілком логічною й закономірною; вона задає певну домінанту, яка в той чи інший спосіб притаманна кожній статті, рецензії, відгуку тощо.

Книжка видається нам дуже вдалою як в плані її структури, так і за змістом. Подані в ній статті, рецензії, відгуки тощо розташовані в хронологічному порядку.

Крім власне статей (наукових розвідок) в журналах і збірниках наукових праць, рецензій і відгуків у газетах і літературно-публіцистичних журналах, це передмови й післямови до збірок В. Романовського, передмови до добірок віршів у газетах і літературно-публіцистичних журналах. Авторами їх є відомі українські поети, прозаїки, літературні критики, перекладачі, журналісти, публіцисти, науковці, викладачі, бібліологи, громадські діячі: Ю. Герасименко, Ю. Стадниченко, І. Мірошнічен-

ко, Р. Катаєва, В. Верховень, В. Долганов, А. Мироненко, І. Мироненко, О. Марченко, І. Кирсанов, М. Артамонов, Л. Григоренко, П. Василенко, В. Боровий, Д. Коробов, Р. Логачова, Т. Логачова, А. Макогонов, А. Мірошніченко, І. Мірошніченко, А. Філатов, Т. Базилевська (Гончарова), І. Михайлин, Ю. Хомайко, А. Перерва, В. Кулик, Л. Талалай, В. Калашник, Л. Тома, В. Замесов, Л. Єлисеєва, Т. Шарова, Ю. Саєнко, Ю. Совгіра, А. Стожук.

У збірник включено також такі важливі для розуміння творчості В. Романовського документи, як врізка В. Бойка «Магія віршів» до добірки поезій В. Романовського у газеті «Слобідський край» від 16 квітня 2005 р. (с. 114), рекомендація до Співки письменників України, яку надав 1993 року В. Романовському Р. Третяков (с. 27–28), уривок з листа Д. Кременя В. Романовському 6 серпня 2014 р. (с. 173), відгук О. Зелениної у Фейсбуці, датований 17 березня 2017 р. (с. 181).

Щодо рецензій і відгуків слід відзначити, що вони стосуються або окремих збірок, або поетичної творчості В. Романовського в цілому. Водночас у рецензіях і відгуках на окремі збірки В. Романовського нерідко подається й загальна характеристика творчості поета.

Амплітуда змісту значна: від емоційних уражень відгуку до аргументів наукової статті з притаманним їй аналітизмом.

Безперечною заслугою укладача (певно, це сам В'ячеслав Романовський) є те, що при відборі матеріалу укладач прагнув до того, щоб запропоновані праці в їх сукупності створювали неповторний образ поета з притаманними йому оригінальними змістовними й формальними рисами творчості.

Здійснений нами аналіз назв статей, рецензій, відгуків тощо свідчить, що в них фігурують слова, які є ключовими для самого Романовського-поета (беремо до уваги й те, що в деяких випадках назви статей, рецензій, відгуків тощо є цитатами з віршів В. Романовського).

Крім слова *диво*, про яке ми писали вище, це слова *душа*, *земля*, *любов*, *серце*.

Душа: «Исповедь души глубокой, живой» (Іван Мироненко, с. 22); «Владеть движением души» (Людмила Григоренко, с. 44).

Земля: «Тепло і доброта землі» (Римма Катаєва, с. 12), «Все краски земли» (Вадим Долганов, с. 18), «Неначе землю цвітом засіва» (Петро Василенко, с. 47), «Земля и муза Славы Романовского» (Анатолій Мірошніченко, с. 67), «Князівство любові — головне багатство землі» (Людмила Єлисеєва, с. 136).

Любов: «Сьогодні світ змілілий без любові» (Микола Артамонов, с. 41), *Любовь*, взращённая природой» (Дмитро Коробов, с. 53), «У “Князівстві любові”» (Тетяна Базилевська (Гончарова), с. 85), «Ландшафти князівства любові» (Ігор Михайлин, с. 89), «Князівство любові — головне багатство землі» (Людмила Єлисеєва, с. 136).

Муза: «Земля и муза Славы Романовского» (Анатолій Мірошніченко, с. 67), «Переодетая муза» (Аркадій Філатов, с. 120).

Серце: «Серцем до людей» (Іван Мірошніченко, с. 9), «Мелодия для голоса и сердца» (Микола Артамонов, с. 81).

Масштабності таланту поета відповідає масштабність обдаровань рецензентів. З іншого боку, зростати як митцю допомагали В. Романовському саме рецензенти — його колеги й друзі. Маємо на увазі не тільки поради старших товаришів молодому поету (Юрій Герасименко, Юрій Стадніченко, Анатолій Мірошніченко, Іван Мірошніченко, Роберт Третяков, Анатолій Мироненко, Петро Василенко, Василь Боровий, Аркадій Філатов, Віктор Бойко, Леонід Талалай та ін.), а й спостереження та узагальнення більш молодих колег. Адже В. Романовський ніколи не спочивав на лаврах, а постійно вдосконалював і поповнював свій арсенал, а зараз продовжує відточувати свою майстерність, добре усвідомлюючи, що творчість — це безустанний рух уперед.

Які риси творчості Романовського-лірика роблять його поетом сьогодення? Що в його віршах особливо приваблює рецензентів, а отже, і читачів?

Відповідаючи на це запитання, ми будемо в певний спосіб спиратися на декларовані вище ключові слова *диво*, *душа*, *земля*, *любов*, *муза*, *серце* та асоційовані з ними смисли, попри певну умовність і недосконалість цього прийому.

Диво його поезії... Як, у який спосіб поет, беручи ніби звичні, знайомі читачам слова (щоправда, іноді в незвичних словосполученнях; вибудовує оказіоналізми, але їх небагато), створює оригінальні ліричні мініатюри?

Відповідь очевидна, а все ж... «Талант дається поетові від Бога», — пише І. Л. Михайлин (1953–2017) (с. 105). Більш докладно І. Михайлин оформив свою тезу в такий спосіб: «Одне із визначень поета могло б звучати так: це заохана людина. Бачити світ у розмаїтті барв, кольорів, чути повноцінну гаму природних звуків — усе це не дане звичайній людині. Це підвладне лише поетові — розкрити для нас усі принади світу й навчити любити його. Таку місію й виконує поезія В. Романовського» (с. 95). Подібну думку, як про це йшлося вище, висловлював і Л. Талалай. Проникливо пише про це В. Калашник: поезія В'ячеслава Романовського «вся осонцена, сповнена трепету від навколишньої краси, справжнього “дива на виду”» (с. 126). У ній «є і щирість почуття, і ніжність та непідробна захопленість, і якась внутрішня цнотливість, і спричинена довершеною версифікацією гармонійність» (с. 126); у ній відбивається *душа* лірика. На щирості думок і почуттів В. Романовського наголошував і В. І. Боровий (1923–2010) (с. 51).

Про властиву Романовському-лірику «сконцентрованість думки і глибоко народну її ошатність», про притаманну поетові «сердечну інтонаційність в розмові з читачем, а головне — бентежність, а часом і бунтівливість її пульсу» писав Р. С. Третяков (1936–1996) (с. 27–28).

«Можна опанувати майстерність, можна і треба якнайглибше вивчити, а, головне, відчувати мову, але щирість, безпосередність від природи», — підкреслював Ю. Г. Герасименко (1927–1985) у передмові (із характерною назвою «Щирість») до першої збірки поезій В. Романовського «Одна така земля» (Харків: Майдан, 1984). А Т. Логачова в статті під поетичною назвою «Є у світі поета особливі світлові частинки» (М. Артамонов назвав її «блискучим есеєм», с. 81) зазначила: «Як енергія, що творить, Поезія за всіх часів існувала не внаслідок, а всупереч. Попри ентропію, хаос і смерть, вона несла у своїх розкритих трепетних долонях ті благословенні світлові частинки, що, освітлюючи непроглядну темряву тупої буденності, формували свій особливий світ» (с. 56). Такий особливий, неповторний світ ми бачимо в поезіях В. Романовського. Він вірно служить Поезії, яка є «вічною молодістю й весною». Поет «кидає виклик Часу й Долі»; він «перестає бути наслідком», перетворюючись на Першопричину (с. 56–57).

Цю ж думку в іншому вербальному оформленні висловив М. Артамонов, який відзначив «вражаючу відкритість внутрішнього космосу», властиву «лише поетам і дітям» (с. 81). Ця відкритість повною мірою притаманна В. Романовському. А ще крізь рядки його віршів пробивається «радісна стихія життєдайного весняного первоцвіту» (с. 81).

За словами А. Мірошніченка (1939–2020), «В'ячеслав Романовський служить Поезії, як справжній лицар» (с. 69).

А. Мірошніченко вбачав основні яскраві риси віршів В. Романовського, зокрема, у «гармонічній єдності форми і змісту», «у присутності музики та потужної ліричної сили, у магнітному зв'язку слів, у свіжості порівнянь та образів», «у здатності його поезії проникати прямо в серце читача» (с. 68). Форму віршів В. Романовського А. Мірошніченко вважав «на диво різноманітною» (с. 68).

Багато хто з рецензентів відзначав природність, простоту викладу думок і почуттів у поезіях В. Романовського, відсутність ускладнених метафор, лаконізм тощо (с. 10, 68 та ін.). А Л. В. Тома назвав свій відгук на збірку поезій В. Романовського «Заоскільська сторона» (Харків: Майдан, 2007) «Складністю простоти», підкресливши в афористичному оксюмороні діалектичну єдність протилежних феноменів (с. 128).

Д. Д. Кремень (1953–2019) писав у листі В. Романовському 6 серпня 2014 р.: «уважно і з насолодою перечитую Ваші вишукані ліричні віршотвори в книгах “Іще літаю уві сні...”, “А розстани серце не хоче!”. Справжня насолода читати не позичені тексти постмодерних перформансів, а генетично природну лірику. Дякую Вам сердечно» (с. 173).

Одна з характерних рис віршів В'ячеслава — музикальність, мелодійність (с. 68, 79 та ін.). За словами І. Михайлина, «ніхто з наших поетів так не відчуває “Магію звуку” (так названо один вірш у “Князівстві любові”) і не володіє звукописом, звуконаслідуванням, як В. Романовський: “Чіпкий чебрець, чуприна чагарів. Рядно ріки, рухливої, рябої. Джмелиний день до денця догорів, Годиною голубив голубою»» (с. 94). На цьому наголошує й В. Калашник: поет «вміло використовує такі засоби фоностилістики, як асонанс і алітерація» (с. 126). А. Стожук говорить про те, що у В. Романовського алітерацій і асонансів «навдивовижу густо», і наводить приклади: «Хрумко хруснуть сизогруді капусти», «В сутанах сутінки сутулі», «Правічна пристрасть палахка», «Солов'їне соло слободи облива остиглу оболонь» (с. 192).

Крім того, В. Романовський вдається до новотворів: *ласкавка, одноцвіття, передцвіття* тощо (с. 126, 189).

Уміння поета «поєднувати афористичність, елегійність, неабияку психологічну чуттєвість дає автору змогу *творити дивовижний метафоричний світ* (виділено нами — В. Г.), в якому поетичне самовираження досягає свого апогею, а мова повниться найтоншими відтінками світобачення» (с. 188–189). Адже В. Романовський є митцем, для якого «слово не гендлярський інструмент, а висока октава світовідчуття» (с. 189).

За словами А. Стожука, особливістю творчої манери В. Романовського є «перетікання художньої деталі в образ — виразний і місткий»; письменник «тяжіє до складного метафоричного переплетення сюжетів ліричного вірша» і водночас «інтуїтивно намагається спростити його, донести до читача головне, що заволоділо автором» (с. 191). Ось як, наприклад, поет говорить про молодість: «Що їй дощ повчань, Злива засторог? Розцвіта любов — Таємниця двох» (с. 191).

«До того ж, — відзначає В. Калашник, — у поета «є низка дивовижних паліндромів і паліндромінок (у дива на виду, а воля ж ялова, дорога нагород, неміч імен, не вид її дивен, лан руж у журнал) і т. ін., наповнені особливим смислом орфоєпіки (Існують. І снують; Купали царів купа лицарів; Ви гідні? Вигідні! тощо)» (с. 126).

І це попри «традиційну основу лірики Романовського» (с. 126), на яку вказує В. Калашник. Вона, як відзначає рецензент, «зовсім не означає повторення попередників і відсутності творчих знахідок та відкриттів», оскільки «у добре відомому поет знаходить свої тони й півтони» (с. 126). Діалектику традиції і новаторства у творчості В. Романовського вбачав і А. П. Філатов (1938–2021),

який підкреслював, що «в будь-якому новаторстві своєму» В. Романовський «щасливо традиційний і національний за його корінням» (с. 79).

Не залишили поза увагою рецензенти й проблеми еволюції Романовського-поета. Тут можна виокремити два аспекти. Перший з них пов'язаний із творчістю молодого В. Романовського. Ідеться про передмову Ю. Герасименка до добірки віршів В. Романовського у 8-му номері журналу «Прапор» за 1972 р. (с. 3), рецензії Ю. Стадниченка, І. Мірошниченка, Р. Катаєвої та В. Верховеня на першу збірку віршів письменника «Одна така земля» (с. 6–8, 10, 15–16, 18). Високо оцінюючи вірші молодого поета, рецензенти вказують на певні «невправності» й «прорахунки»; втім, вони кваліфікують-ся як «хвороби зростання». Рецензенти впевнені в тому, що майбутні вірші, збірки і книжки віршів В. Романовського будуть ще цікавішими, яскравішими, отже, пророкують висхідну еволюцію поета.

Р. Третьяков, відзначивши, що в другій збірці В. Романовського «Благівіст» (1993) «перед нами постає ліричний герой з усіма болями і тривогами навколишнього світу» (зокрема, у таких «прекрасних зразках лірики», якими є, з погляду Р. Третьякова, «Похорон учителя», «Сонет надвечір'я», «Мати», «Завис десант сніжинок...», «Акорд чарівний», «Фіалковий вибух...», «Сповідання», «Трамвай, тролейбуси...», «А понеділка не було...», вінок сонетів «Косовиця»), висловив переконаність, що «поет, „стурбований сторонньою журбою“, поет національний не тільки за ознаками його пейзажної лірики, а й за духом ліричного героя розкриється, розів'ється ще красивішим, чуйнішим квітом» (с. 28).

Справді, у недалекому майбутньому В. Романовський повністю виправдав і, можливо, навіть перевершив надії своїх товаришів.

Другий аспект має світоглядно-емоційний характер. Адже еволюція виявляється не тільки в зростанні майстерності поета. Як відзначав В. Калашник, у поезіях В. Романовського з літами «вчуваються ноти легкої осінньої зажури, а палітра живописця неповторного Слобідського краю доповнюється барвами хризантемового й озимого цвітіння»; від цього лірика В. Романовського «не перестає бути по-весняному оптимістичною, не менш привабливою, хіба що додається в ній солодкого щему від усвідомлення плину часу й неминучості втрат» (с. 125).

В. Романовський — вихідець із села — увійшов у літературу як співець рідної *землі*. Про це пишуть практично всі рецензенти. Адже ліричному героєві поезій В. Романовського притаманна «синівська любов» до рідних пагорбів, долин, гаїв і дібров (с. 126).

«Ця земля дарована нам батьками», — відзначає В. Долганов. І завдання поета — «берегти та примножувати її красу» (с. 21). Афористично пише про це й П. Василенко (1937–2001): «Для мене лише той поет з віршотворців, у кого є „одна така земля“» (с. 48). Щодо В. Романовського, то «в полі зору поета батьківська земля — одна така земля в світі»; йому «болять болі рідного краю, рідних людей». У віршах В. Романовського — і поетова бабуся, «мудра жінка», і мати, у чийх руках «тісто сонцем сходить, ввібравши запах молодих степів» (с. 48). «Безсмертям материнства» й «гімном дитинства» звучать поезії В. Романовського (с. 49).

Як підкреслює Римма Катаєва, природа у віршах В'ячеслава Романовського «поєднана з людиною» (с. 15). Ця єдність, як підкреслює Р. Катаєва, реалізується завдяки «своєрідній образній системі»: «в короткому вірші про солдатську вдову поет говорить: „Укотре сич тривоживсь лячно, Укотре супились шибки, Ніч удовина, як болячка, Скрутила, змучила роки“» (с. 15).

Аналізуючи вірш «Стакато дятлове в бору», І. Михайлин відзначав: «Багатство бачення світу виявляється тут у першій же строфі поєднанням слухового, зорового й нюхового образів: „Стакато дятлове в бору, Між крон розсіяне проміння І запахи — густі, осінні — Охоче в місто заберу“» (с. 92).

Не можна не погодитися і з П. Василенком (с. 49), який підкреслював, з одного боку, «звичний» («класичний слобожанський») характер зображення природи у В. Романовського, а з іншого — специфічний, неповторний, притаманний саме В. Романовському порівняльно-метафоричний опис («Уже на вечір сонце заверта, Пил висне на шляху від череди. А дуба, що забрів у степ один, Задума, наче батька, огорта...»; «А вечір хмари розгорта руками, Шука ліхтарик першої зорі»).

Мав рацію й А. А. Міроненко (1937–2009), який писав: «„Одна така земля!“ — збагнути це, значить проїнятися незрадливою любов'ю до цієї землі. А любов потребує щоденної і виснажливої праці, яка, як не крутись, концентрується і проявляється у тому ж таки хлібі: *...Як весело мірошникує тато: У борошні і руки, і лице... Вдалася осінь на врожай багата, Зерно — як віск! — духмянить вітерцем*» (с. 35).

Опоетизував В. Романовський і образ рідного міста — Харкова (с. 174). У творчому доробку митця Харків — у різні пори року — грає світлими й яскравими барвами: «У Харкові, на Салтівці, — весна! В ярки збігають ручай веселі. Сліпить дощ сонцем і сріблить оселі, І райдуга розпущена звиса. Ще зелень кущувата де-не-де Та проліски дарують жовте й синє. І місто в золотому ластовинні Просвітлене і зовсім молоде» (с. 86). Або: «Листя осіннього схлипи. Бруку розцвічена ртуть. Харківський вечір. І липи Сумно Сумською плывуть» (с. 94).

Любов до рідної землі, до матері, до коханої жінки... «Головним багатством землі» є «князівство любові», — відзначає Людмила Єлисеєва (с. 136). Адже поет, висвітлюючи будь-яку тему, «завжди пише про любов» (Рита Логачова, с. 76). Леонід Тома підкреслює, що «любов здатна мить перетво-

рити на вічність», і відзначає майстерність Романовського-поета простими словами глибоко передати любов до Батьківщини, до матері, до коханої (с. 129). За визначенням Л. Томи, В. Романовський є «одним з тих, хто відчуває і славить красу творіння, красу рідної землі» (с. 129).

О. А. Марченко (1937–2010) у відгуку на збірку поезій В'ячеслава Романовського «Благовіст» (1993) зазначив: «Прозорий у почуттях, часом цнотливий, обережний і делікатний, поет пише про кохання так, як до цього звик наш народ — осіянно і добродушно. Без чорнослів'я, сонячно, з вірою в альфу й омегу людської моралі» (с. 25).

Тема любові, кохання найбільш повно відбилася в четвертій книзі В. Романовського — «Князівство любові» (Харків: Майдан, 2000), що викликала широкий резонанс. Як відзначила Тетяна Базилевська (Гончарова), у цій книжці ми бачимо «сповідь автора, його переживання і болі за долю України, рідної Слобожанщини». Отже, любов ліричного героя до великої й алої батьківщини викликає не тільки радість і захоплення, а й сум і страждання. «Поета хвилює, — підкреслює Т. Базилевська (Гончарова), — доля творчої особистості у державі, яка забула і про письменника, і про художника, актора і музиканта» (с. 85).

Говорячи про це, Т. Базилевська (Гончарова) (с. 85) цитує тепер добре відомі багатьом читачам рядки В. Романовського: «Земля багата, а люди бідні, Неначе діти твої нерідні. І незалежна, і самостійна Для горлохватів — корова дійна. Невже терпець твій — гінка раїна? Велична, славна, ти ж — Україна!». І все ж це найрідніша земля, Батьківщина: «Ніде нема такого раю. Нехай сьогодні я бідняк, Та все довкіл мені — рідня, Від трояна до небокраю».

В усіх своїх книжках В. Романовський оспівує любов, яку ліричний герой, за визначенням В. Калашника, відчуває не тільки до рідної землі, а й до матері, до коханої жінки (с. 126). Це зазначають також Юрій Стадніченко (с. 7–8), Римма Катаєва (с. 13–14), Володимир Верховень (с. 18), Микола Артамонов (с. 41–43), Дмитро Коробов (с. 53–55), Анатолій Перерва (с. 108, 113), Леонід Тома (с. 129) та інші рецензенти. Т. Базилевська (Гончарова) бачить у книжці В. Романовського «Князівство любові», поряд з «чіткою громадянською позицією поета-патріота, який любить той край, де він живе», ще й «зізнання поета у любові до її Величності Жінки, Матері, Коханої» (с. 86).

Найбільш проникливо й докладно простори «князівства любові» В. Романовського проаналізував, з нашого погляду, Ігор Михайлин (с. 89–105). Його рецензію на четверту книжку В. Романовського «Князівство любові» названо «Ландшафт князівства любові» (2001). За словами І. Михайлина, це й пейзажна лірика з «виразними філософськими мотивами», «громадянською напругою» та інтимним підтекстом на тлі «земної краси» Слобожанщини, і «простір іншої краси — жіночої», і пошук у коханні «гармонії, виявів краси людських стосунків» (с. 91–96).

Саме тому ліричний герой, створюючи «мелодію для голосу й *серця*» (Микола Артамонов, с. 81), *серцем* тягнеться до людей (Іван Мірошніченко, с. 9).

Отже, як відзначають Т. М. Шарова і Ю. В. Саєнко, гуманістичний пафос є органічним для лірики В. Романовського, який «своїми поетичними творами досягає найвищих вершин духовності» (с. 179). «Для нього жінка, — продовжують автори розвідки «Особливості поетичної майстерні В'ячеслава Романовського», — подруга, кохана, дружина, і, передовсім — богиня! І саме про неї і для неї складає він “величний гімн жіночності і вроди”. Для ліричного героя самотньої творчості поета любов — це свято, “зоряний політ” у феєричну ніч нестямного кохання» (с. 179).

Не залишили рецензенти поза увагою й пісенний альбом «Матіолові вечори», створений В. Романовським у співавторстві з композитором Борисом Михайловським і співачкою Людмилою Рубан-Михайловською. На вірші В. Романовського написали пісні Олександр Аулов, Володимир Гайдамака, Микола Воловик, Ольга Цехмістро, Валентина Шаровська, Олександр Щербак та ін. (с. 177).

Бібліографія (23 позиції) включає в себе поетичні збірки, книжки віршів, есеї та бесіди В. Романовського (с. 194–195).

Біографічна довідка дуже стисла й повною мірою доповнює літературний портрет поета (с. 196–198).

Книжку добре видано. Відзначмо художнє оформлення Володимира Носаня. Технічний редактор книжки — Євгенія Онишко.

«Понад два десятки книг, — говориться в анотації до “Дива його поезії”, — вийшли в світ із-під пера харків'янина В'ячеслава Романовського, лауреата літературних премій імені Василя Мисика, Пантелеймона Куліша, Олександра Олеса, Михайла Чабанівського, Петра Василенка, Олександра Масельського». Завдання рецензованої книжки — «не стільки узагальнити написане, скільки збудити інтерес читача до творчої особистості слобожанського поета-лірика, який працює в літературі добрих півстоліття» (с. 2). Це завдання, з нашого погляду, виконано повною мірою. Збірник «Диво його поезії» можна назвати вишуканим дороговказом поетичного князівства В'ячеслава Романовського.

«Нові поезії дають підстави сподіватися на нові збірки, нові пісні. На маленькі свята. Для автора. І для нас, його читачів». Ці слова Віктора Бойка (с. 113), датовані 2005 роком, напрочуд актуальні й зараз. Відзначмо, зокрема, що після видання книги «Диво його поезії» побачили світ нові збірки поезій В. Романовського, серед яких «Аромат припізнілого цвіту: вибрана лірика і нові поезії» (Харків : Федорко, 2022. 380 с.) і «Незламна!: поетичний щоденник із російсько-української війни» (Харків : Майдан, 2023. 116 с.).

Практична цінність книги «Диво його поезії» видається очевидною. Це не тільки чудовий подарунок поціновувачам сучасної української поезії. Основні положення збірника можуть бути використані в дослідженнях із сучасної української поезії та художнього стилю сучасної української літературної мови, а також у процесі викладання курсів сучасної української літератури, історії української літератури, сучасної української літературної мови, стилістики української мови, історії української літературної мови тощо в закладах вищої освіти України.

ГЛУЩЕНКО Володимир Андрійович,

доктор філологічних наук, професор кафедри германської та слов'янської філології
Донбаського державного педагогічного університету; Слов'янськ-Дніпро, Україна;
e-mail: sdpunauka@ukr.net; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2394-4966>

Volodymyr A. GLUSHCHENKO,

Doctor of Science (Linguistics), Professor of the Department of Germanic and Slavonic Linguistics, Donbas State
Teachers' Training University; Sloviansk-Dnipro, Ukraine;
e-mail: sdpunauka@ukr.net; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2394-4966>

Рецензію отримано 9.10.2024 р.